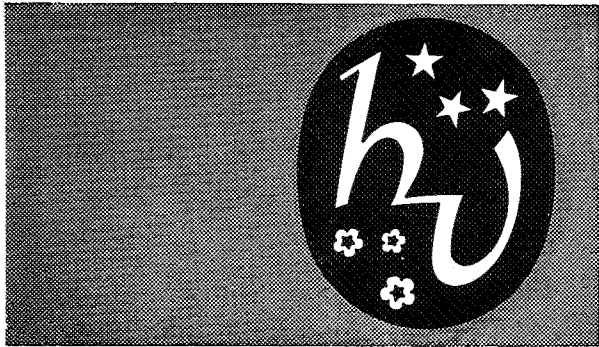




MENS EN WERELD

Humanistische jongeren

De Emigratie Commissie heeft wensen. Niet dat u en ik zo spoedig mogelijk het land zullen verlaten, maar onder andere, dat er eens wat meer aandacht aan het werk van deze commissie besteed wordt. Dat is terecht, want het is zeer de moeite waard en ik zou haast zeggen „Aan mij zal het niet liggen”.

Ik heb een bezoek gebracht aan mej. M. E. ter Heege, die behalve lid van de E.C. van het H.V., ook lid is van het hoofdbestuur en het dagelijks bestuur van de Algemene Emigratie Centrale, die er alles van weet en het bijzonder boeiend en gezellig kan vertellen bovendien.

Zo had ik er nooit bij stil gestaan, wat er eigenlijk gebeurt, als er in het vreemde land een boot of vliegtuig met emigranten aankomt. Wel, nu weet ik: niets voor zover het u of mij zou betreffen. De anderen, die bij een kerk horen, worden door vertegenwoordigers van deze kerk onmiddellijk opgevangen, ze krijgen voorlopig onderdak, er wordt geholpen bij werkzoeken en wie hier niet toe behoort of wil gaan behoren, staat er buiten. Buiten de kerk niet alleen, maar ook buiten die allesomvattende zorg van de kerk, die in deze landen zich niet alleen beperkt tot de godsdienst, maar die het middelpunt is van het sociale en verenigingsleven, van gezelligheid en sport.

Huwelijken, buiten de kerk gesloten, zijn een onmogelijk kille bedoening, kinderen leren op school bidden, en een belofte afleggen in plaats van een eed? Dat bestaat eenvoudig niet!

De voorlichting op dit gebied, het wijzen op deze en op nog zoveel andere moeilijkheden, is een van de taken van de E.C. Ook verstrekken ze adressen van landgenoten, die al een tijdje in den vreemde zitten en die bereid zijn contact te zoeken met de nieuwelingen om ze eens wat tips te geven en aanwijzingen, waar die mensen in het begin natuurlijk zo'n ontzettende behoefte aan hebben.

Maar, de wereld is groot en het aantal adressen helaas nog niet. Daarom, nog een wens van de E.C.: weet u soms zulke adressen van mensen, die bereid zijn hun vroegere en nu ook weer tegenwoordige landgenoten een beetje wegwijs te maken? Wilt u zelf inlichtingen verstrekken of ze juist inwinnen?

Graag allemaal naar mej. M. E. ter Heege – Amstelkade 96 – Amsterdam-Z.

Tot oktober kan dat, want dan gaat ze weg. Emigreren, dacht u? O nee, heel zalig een grote oriëntatieris maken van een paar maanden naar Australië en Nw. Zeeland.

Ziet u, dat lijkt me nu wel heerlijk, maar dan wel weer terug, want er blijven... Al naar het u lijkt!



Mejuffrouw
M. E. ter Heege

In meer dan één Gemeenschap van het Humanistisch Verbond heeft men zich wel met de vraag bezig gehouden of het humanisme alleen geëigend is voor mensen van middelbare leeftijd en ouder. Het is immers de leeftijd waarop men zich bewust wordt een ruimer blik te kunnen werpen in het verleden, dat de behoefte ontstaat aan bezinning. Niet voor niets dat men spreekt van overdenken. Op die rijpe leeftijd gekomen kan men bogen op een reeks van ervaringen waarin het leven zich als leerschool heeft gekenmerkt. Niet zonder reden dat wij daarbij spreken van „de jaren des onderscheids”.

Er zit veel waarheid in de mening dat wij mensen eerst op latere leeftijd echte geestelijke rijpheid bereiken. Ook de behoefte aan bezinning zal groter zijn dan voordien. Het zijn voorwaarden om een goede humanistische gezindheid te ontwikkelen als bijdrage tot een doordachte levensverdieping.

Staat daarmee vast dat humanisme alleen inhoud kan krijgen op die meer gevorderde leeftijd?

Als wij 'n vergelijking maken met de menselijke bekwaamheid op politiek terrein zouden de feiten dit schijnen te bevestigen. Tal van staatslieden in leidende functies, ver over de middelbare leeftijd heen, bepalen de koers van de politieke ontwikkeling. Echte jonge figuren van betekenis zoals Kennedy zijn zeldzaam.

Blijkbaar is het wel zo, dat de wijsheid komt met de jaren.

Maar is dit een conclusie die perspectief biedt? Het gevaar kan namelijk ontstaan dat bij ons ouderen één opvatting gaat domineren, ondanks het gegroeide onderscheidingsvermogen. Tussen ouderen en jongeren bestaat een verschil in generatie, dat is een onloochenbaar feit. Wat men minder algemeen beseft is de toenemende verwijdering tussen de huidige generaties. Een snellere ontwikkeling op allerlei terreinen van ons wereldbestel veroorzaakt een zekere deformatie, de band tussen ouderen en jongeren wordt minder, een vervreemding van elkaar is het gevolg. Tussen ouderen en jongeren zijn echter ook karakteristieke verschillen.

Er zijn altijd karakteristieke verschillen geweest tussen jongeren en ouderen maar toch zo dat een communicatie mogelijk bleef die een continuïteit, een overdragen van levensstijl mogelijk maakte waarin plaats was voor een zich veranderend wereldbeeld. Onze huidige tijd wekt de gewaarwording alsof meer en meer een mutatie optreedt in de mensontwikkeling. In kunst, litera-

tuur en normbesef, in de relatie tussen beide sexen, openbaren zich volkomen nieuwe levensuitingen. Een geheel andere expressie naar vorm en inhoud ontstaat, soms zonder enig zichtbaar verband met het verleden.

Het gaat er ons niet om, hier deze verschijnselen al dan niet positief te waarderen. Ze zijn er. Men kan ze beschouwen als een variant, als een extremisme, een ontsporing. Men kan er ook door geboeid raken, en bereid zijn ze te aanvaarden als tijdsverschijnsel.

Waar het om gaat is, het niet tevóren verwerpen dat de jongere generatie anders, misschien wel geheel anders handelt en oordeelt dan wij ouderen die onze sporen verdiend menen te hebben in de opbouw van het humanisme in Nederland. Dat er, zonder hier de in aanvang genoemde eigenschappen van ons mensen boven de middelbare leeftijd te herhalen, iets van afwijzen van bestaande visie, van onderzoek, van richtlijnen: „van alles wat van anderen is en niet van jezelf” bij de jongeren wil dóórbreken uit verlangen naar een ongehinderd gezichtsveld.

Als er maar iets dóórbreekt wat tot zinvolle activiteit voert. In dat opzicht kunnen deze jonge mensen rekenen op een vrij mandaat om eigen wegen te ontdekken. Maar hiervoor zullen zij, op begrip en medewerking van ons ouderen moeten rekenen!

Deze overwegingen moesten dit keer maar eens op de voorpagina van Mens en Wereld, nu de Humanistische Jongeren Gemeenschap zich op 13 mei een nieuw hoofdbestuur heeft gekozen. Ongetwijfeld zullen deze jongeren er zich rekenschap van hebben te geven welke betekenis zij hechten aan de aanduiding „Humanistische Jongeren”. Welke inhoud zij denken te geven aan het begrip „Gemeenschap”.

Het lijken ons de twee reële uitgangspunten waarop de taken van het nieuwe hoofdbestuur zich hebben te baseren. Het zal dan minder in de aard van de jongeren liggen zich over te geven aan bezinning, doch meer aan direkt gerichte activiteit. Wanneer wij dan bedenken hoe groot het aantal jongeren is waarvoor de H.J.G. betekenis kan hebben opent zich een wezenlijk perspectief. Het besef van haar feitelijke doelstelling zal het H.J.G.-bestuur als instrument dienen om een zinvolle organisatie op te bouwen, en de inhoud van het humanisme voor jonge mensen zichtbaar te maken.

Wij wensen hun hiermede van harte succes!

VL.

**Uitgave van het Humanistisch Verbond – Verschijnt om de veertien dagen
17e jaargang no. 10 – 2 juni 1962**

Kritisch allerlei

Samen met onze bondgenoten verdedigen we de waarden van het Westen. Onze huizen (welke?, het huis waar we uit moesten om het uniform aan te trekken?, het huis in de garnizoensplaats, dat voor ons gesloten is?), onze moeders (ook die ons als belagers van hun dochters zien?), onze vrouwen (die we nog niet hebben, omdat de dienst sparen en aan een toekomst bouwen voorlopig op de lange baan heeft geschoven), onze vrijheid (welke?, de vrijheid te slenteren en ons te vervelen?).

Waarom al die grote woorden, als de instructieboekjes te kort schieten om ze waar te maken? De waarden van het Westen – een schrale schuimrand in een bierglas en de eeuwige strijd om de meisjes met de buurjongens uit de garnizoensplaats. Aan hun lot overgelaten, door de burgers en... door hun kolonels, oversten en generaals, die vergeten hebben hun woorden op ouderdagen en bij beëdigingen inhoud te geven.

Vanavond zullen ze weer slenteren door de winkelstraat, hun zakjes patates tergend langzaam opeten en de uitdagende blik van de jongens op de hoek even uitdagend beantwoorden. Samen met hun bondgenoten."

Dat is het slot van een artikel in Ego, het nieuwe maandblad van het Humanistisch Thuisfront, waarvan in april het eerste nummer is verschenen. Het artikel in kwestie heeft tot titel „Wat beters graag!" en het ziet ernaar uit, dat Ego inderdaad wat beters te bieden heeft dan het holle gepraat waarmee men „onze jongens" pleegt toe te spreken. Iets beters, zoals het Humanistisch Thuisfront dat al jarenlang heeft te bieden.

Daarbij moet ons echter van het hart, dat we de naam van het nieuwe blad niet bijster gelukkig gekozen vinden, temeer niet nu het hoofdartikel in het eerste nummer te kennen geeft, dat men de jeugd ziet als „egoïsten recht-aan, recht-toe, zonder frase", vrijwel alle activiteiten die op iets anders dan egoïsme gericht zijn, afdoet als oneerlijkheid, omdat ze een verkapt soort egoïsme zouden inhouden, en dat egoïsme van de moderne jeugd verheerlijkt als het soort moderne eerlijkheid waar we op zitten te wachten. Ook wij zijn geen voorstanders van slagzinnen, spreuken en leuzen, als die geen werkelijke inhoud hebben, maar wij constateren bij de jeugd van vandaag toch wel een tikje groter gemeenschapsgevoel dan Ego suggereert. Gelukkig maar, want met alleen maar egoïsten zouden we niet ver komen in de wereld.

Afgezien daarvan wensen wij de nieuwe loot aan de stam van de humanistische pers in Nederland alle succes. Militairen ont-

vangen het blad op aanvraag gratis, niet-militairen kunnen zich abonneren voor f 4,- per jaar als ze nog geen 25 jaar zijn, of voor f 6,- als ze ouder zijn.

Het bestaan van twee naast elkaar werkende humanistische organisaties in Nederland hebben wij nooit een erg gelukkige zaak gevonden. Natuurlijk is het historisch wel verklaarbaar, dat de oude vrijdenkers hun eigen organisatie prefereerden boven de nieuwe vorm van humanisme die na de oorlog in het Humanistisch Verbond gestalte kreeg, maar op de buitenwereld moet dat toch een wat wonderlijke indruk maken en bovendien achten wij het een versnippering van krachten die, omdat onze krachten toch al niet overhouden, ons ongewenst voorkomt. Blijkbaar denken er ook heel wat „oude" vrijdenkers zo over, gezien het vrij groot aantal dubbele lidmaatschappen. Overigens is er ook in de vrijdenkerij wel het een en ander veranderd, en wij hadden – als wij onze diepste wensdromen eens mogen openbaren – eigenlijk de indruk, dat De vrije gedachte evolueerde in onze richting. Tenslotte vindt men in het Humanistisch Verbond een niet onaanzienlijk aantal „rationeel-humanisten" en wat is er dan eigenlijk nog voor verschil tussen hun denken en dat van de afzonderlijk georganiseerden? Wij hebben geen enkel bezwaar tegen die gedachten, eenvoudig alleen al omdat ze in ons eigen Verbond in belangrijke mate gerepresenteerd zijn. Daarom lezen we doorgaans ook met genoegen Bevrijdend Denken, omdat we er vaak onze eigen ideeën in vertolkt vinden. Zo er al geen samensmelting blijkt mogelijk te zijn, achten wij op zijn minst een vreedzaam naast elkaar bestaan, gepaard met veel onderling overleg en gezamenlijke actie waar nodig, voor de hand liggend.

Bij herhaling blijkt echter de redactie van Bevrijdend Denken daar anders over te denken, want het is niet de eerste keer dat wij bij haar een veronderstelling van kwade trouw aantreffen, die eenvoudig verbijsterend is. Wat men Mens en Wereld bijvoorbeeld nu weer verwijt is, dat wij een stukje hebben overgenomen uit The Inquirer, waarin over een verschuiving van de betekenis van het woord God wordt gesproken (M. en W. van 21 april). De „ontpersoonlijking" van het begrip God is voor humanisten natuurlijk geen nieuwe gedachte (in onze oude beginselverklaring stond zelfs „zonder uit te gaan van een persoonlijke God"), maar het artikelje was interessant, omdat wij graag de ontwikkeling van de gedachten van anderen onder de aandacht van onze lezers brengen. Wat doet nu Bevrijdend Denken?

Het zegt die mening al honderd maal verkondigd te hebben (allicht, anders was het geen humanistisch blad!), zonder dat wij ooit „de moed hadden" daarop te wijzen. Nou vraag ik u, moeten wij dan soms bij herhaling aankondigen, dat geestverwanten er net zo over denken als wij? Dat lijkt ons voor de lezers een weinig opwindende mededeling!

Maar het venijn, de veronderstelde kwade trouw zit in de staart, waar men zegt: „Mens en Wereld vindt het blijkbaar veiliger dit blad te citeren dan het onze, met het oog op zijn vriendelijke verhouding tot de kerken." Dat nu is een rondweg gemene opmerking, in de eerste plaats omdat wij wel degelijk uit Bevrijdend Denken plegen te citeren, als dat zo uitkomt, en in de tweede plaats omdat ons streven om met de kerken samen te werken in plaats van een steriele houding van gelijkhebbertij aan te nemen waar niemand wijzer van wordt, ons er nog nooit toe heeft gebracht het bestaan van gelijkgezinden te verloochenen, die er op dit punt anders over denken. Want die verschillende houding tot de kerken lijkt ons wel het voornaamste dat De vrije gedachte van het Humanistisch Verbond onderscheidt. Of dat voldoende bestaansreden is voor een afzonderlijke organisatie, is een vraag die men in die kring zelf moet beantwoorden, het mag in ieder geval geen reden zijn andere humanisten verdacht te maken door ze verwijten te maken die nergens op gegrond zijn.

Uit het verslag in de Haagsche Courant maken wij op, dat pastoor dr. Klaas Steur in een lezing over Katholicisme en Humanisme in Scheveningen een betere voorlichting over het moderne humanisme heeft gegeven dan wij lange tijd gewend waren. Er is heel wat beweging in de katholieke wereld, de aanpassing aan de nieuwe tijd geschiedt daar de laatste jaren plotseling met rasse schreden, als wij de zaak zo van buitenaf bekijken. Pastoor Steur merkte o.a. op, dat:

„Humanisme is niet iets van de nieuwe tijd. Het is zo oud als de mensheid. Men zou Adam de eerste humanist kunnen noemen. Hij wilde mens zijn. Voor zich uitmaken wat goed en kwaad was. Alleen de positieve mens is het uitgangspunt."

Zo gezien stammen alle christenen van een humanist af, wat geen prettige gedachte voor hen moet zijn. Overigens hebben wij Adam al van vele stromingen de eerste vertegenwoordiger horen noemen; wij zouden niet zover willen gaan hem voor ons te annexeren, alleen omdat hij mens wilde zijn. Wij hebben namelijk de indruk, dat christenen zich daarin niet van ons onderscheiden. Bovendien zijn wij niet zo arrogant te menen, dat wij zelf helemaal in ons eentje uitmaken wat goed en kwaad is. Daarin spelen allerlei invloeden van buitenaf mee, net zoals dat trouwens in de praktijk ook bij de christenen het geval is, al pretenderen die dan hun normen door goddelijke openbaring alleen te hebben gekregen. Wij aarzelen wel eens of we iets goed of kwaad moeten noemen, doet de christen dat – ondanks die openbaring – niet?

Pastoor Steur merkt nog op: „De humanist tracht zijn levenshouding buiten God om op te bouwen, wat nog iets anders is als atheïsme." Dat is juist, maar hij verzuimt erbij te vermelden, waarom de humanist dat doet, namelijk omdat hem persoonlijk van een openbaring nooit iets is gebleken. Hoe kan men van een geopenbaarde God uitgaan, wanneer men die openbaring niet kent? Daarom is de conclusie van pastoor Steur pertinent onjuist, wanneer hij van de humanist zegt: „Echter duldt hij geen schaduw van de hemel over zijn aards bestaan. Dit is de reden waarom hij geen ingrijpen van God in de puur menselijke levenshouding duldt." Misschien is hem na lezing van het voorgaande duidelijk, dat onze levenshouding met het al of niet dulden van hemel of God niets heeft te maken.

Overhandig mij

*Overhandig mij brekend
Je peilloze bloem je kus*

*Als een dar dolzinnig drijf ik
Op het aquarel van de dorst*

*Van oe tot a staat je ruimte
Door mijn hijgen verzadigd*

*Van stijgen en ademhalen
Is opgestapeld mijn lichaam*

*En mijn stem hij dartaelt en klapwiekt
Als een donkere boom aan de bron*

*Hoor met uw handen haast dan uw hartslag
Ik ben een donkere droom in de zon
Ben de omarmende honderdman
Ben een wenk in de wolken*

(Uit: Lucebert: Zedigheid vaarwel, bloemlezing; Bruna, Utrecht 1957)

Tien jaar Humanistisch Verbond in België

„Op 1 december 1961 werd te Antwerpen het Humanistisch Verbond gesticht door een groep overtuigde vrijzinnigen, die door het leggen van een band tussen vrije mensen, onafhankelijk van elke politieke en kerkelijke organisatie, streefden naar het bevorderen van een ruime verstandhouding in een gelukkige, harmonische en sociaal rechtvaardige samenleving.

In zijn eenvoudigste omschrijving is humanisme: de levensbeschouwing, die voor de mens slechts menselijke maatstaven aanvaardt. Het verwerpt normen afgeleid uit het buiten-natuurlijke en uit de buiten-menselijke natuur. Het gaat daarom uit van de gelijkheid in rechten van alle mensen, is gekant tegen iedere vorm van discriminatie, beschouwt sociaal onrecht, armoede, geweld en oorlog als oorzaken van ellende en verdrukking, streeft naar het geluk voor de mens in dit leven, verwerpt de openbaring als bron van kennis,

erkent de waarde van het vrije onderzoek en richt zich tegen bijgeloof en ongeletterdheid, tegen traditie voor zover ze het geluk in de weg staat en tegen idealen en concepten die niet als instrumenten in dienst van de mens, maar als waarden op zichzelf beschouwd worden.

Het Humanistisch Verbond wil aan deze levensbeschouwing concrete vorm geven door het wetenschappelijke onderzoek van alle menselijke problemen te bevorderen, door het onvoorwaardelijk, ook combatief verdedigen van de Rechten van de Mens, waar die ook bedreigd worden, door bezinning over levensbeschouwelijke en wijsgerige vraagstukken, door het streven naar gelijkberechtigting van de vrijzinnige met de gelovige, op elk gebied, zonder enige beperking opgelegd door tradities.

Sedert tien jaar richt het Humanistisch Verbond in de belangrijkste centra van het land regelmatig publieke vergaderingen in, het heeft de Werkge-

meenschap Leraars voor Ethiek gesticht, het heeft de Oudervereniging voor de Moraal opgericht, het houdt zich bezig met de geestesverzorging, waarvoor Humanitas te Brussel en te Gent en de Afdeling Praktisch Humanisme te Antwerpen zich bijzonder inspannen. De discussiekring Dialectica legt een grote bedrijvigheid aan de dag te Antwerpen en te Gent.

Het Humanistisch Verbond publiceert om de veertien dagen „Het Vrije Woord” en om de twee maanden „De Moralist”. Viermaal per jaar verschijnt, van 1962 af, een nummer van de Diogenes-Cahiers.

Om de week beschikt het Humanistisch Verbond over 20 minuten zendtijd in de radio en om de veertien dagen over een half uur voor de T.V.

Het Humanistisch Verbond verenigt de in verschillende politieke partijen gescheurde vrijzinnigheid. Het Humanistisch Verbond wil zijn: het vrijzinnige weten van ons land”.

Deze korte samenvatting van beginselen en activiteiten vonden we afgedrukt op het feestprogramma van het Belgische Humanistisch Verbond. Onze landelijk voorzitter en tevens voorzitter van de IHEU, dr. J. P. van Praag, de tweede voorzitter mr. H. Roethof met echtgenote en het echtpaar Treurniet woonden het jubileum op 12 en 13 mei in Antwerpen gehouden als Nederlandse humanisten bij. Onze Belgische vrienden hadden reden om dit feestelijk te vieren en wij, Nederlanders, hebben van harte meegevoeld! Heel veel is anders dan bij ons maar daarom des te aantrekkelijker. Wij zullen van elkaar kunnen leren en er zullen gebieden zijn waar we samen kunnen werken, want ondanks de vaak grote verschillen hebben we er ons zo geheel thuis gevoeld. De omstandigheden verschillen zeer van de onze. Het Belgische H.V. werkt alleen in Vlaanderen dat overwegend katholiek is. Dit betekent dat het openbaar onderwijs vaak door de leerkrachten die er werkzaam zijn reeds een katholiek tintje heeft. Liberalen en socialistenvrijzinnigen hebben reeds lang vóór het bestaan van het H.V. op de bres moeten staan voor de belangen van niet-godsdienstige ouders en hun kinderen. Het is dus niet verwonderlijk dat zovelen in het Belgische H.V. onderwijsmensen zijn en de grootste activiteiten zich afspelen op dit terrein. De Werkgemeenschap Leraars Ethiek heeft een eigen humanistische leergang Moraallessen samengesteld en in verschillende grote plaatsen heeft men humanistische kernen. Men geeft een mededelingenblad uit De Moralist en tevens een blad aan de leerlingen „Zedeleer” geheten. Om meer binding met ongodsdienstige ouders te krijgen en te onderhouden heeft men dus opgericht de Oudervereniging voor de Moraal. Over de Werkgemeenschap Leraars Ethiek en de Oudervereniging voor de Moraal zullen we later uitvoeriger schrijven. De eigen radio- en TV-programma's geven een prachtige gelegenheid om de aandacht te vestigen op deze werkzaamheden. Behalve op onderwijsgebied heeft het H.V. de eerste stappen gedaan op het ter-

rein van de humanistische geestelijke verzorging. Als proef voor 6 maanden heeft men toestemming gekregen van de minister van Justitie om voor één gevangenis in Brussel enkele consultants (geestelijke raadslieden) aan te stellen. Naast dit z.g. praktische werk worden in de grote plaatsen regelmatig openbare vergaderingen gehouden die bezocht worden door 100 à 200 personen en in Antwerpen en Gent legt de discussiekring Dialectica grote bedrijvigheid aan de dag.

Al dit werk wordt gedaan door vrijwillige krachten zonder een centraal bureau en van al dit werk is de landelijke voorzitter, onze vriend dr. K. Cuypers, de centrale persoon. Indien u daarbij weet dat het ledental betrekkelijk klein is (1200) en de contributie laag (50 francs p. j.) kunt u zich voorstellen dat dr. Cuypers en zijn naaste medewerkers wel zeer actieve en enthousiaste humanisten moeten zijn. Daarom is er reden om feest te vieren en tevens om zich rekenschap te geven van de resultaten die vaak moeizaam bereikt waren en van de verdere uitbouw in de naaste toekomst. Het jubileumweekend begon dan ook met een serie werkvergaderingen n.l. „Dialectica, Radio en Televisie”; „Jongerenbeweging”; „Oudervereniging voor de Moraal”; „Praktisch Humanisme”; „Propaganda en Publikatie” en de „Werkgemeenschap Leraars Ethiek”.

In de secties werd hard gewerkt en in een gemeenschappelijke slotzitting voor alle deelnemers werd verslag uitgebracht van de resultaten. Veel kritiek in opbouwende zin en plannen voor de toekomst werden zakelijk door de verschillende inleiders naar voren gebracht. De officiële feestvergadering had 's avonds plaats in het prachtige Osterrieth-huis waar de „Bank van Parijs en van de Nederlanden” gevestigd is. Achtereenvolgens werd het woord gevoerd door prof. dr. K. Cuypers, een vertegenwoordiger uit Walonië namens de Union Rationaliste, dr. J. P. van Praag en prof. dr. Jan L. Broeckx. Na afloop was er receptie op de zolderverdieping van dit mooie, geheel gerestaureerde

rococo-gebouw. De directie van de bank is in het bezit van een uitgebreide collectie fraaie kunstvoorwerpen – schilderijen en beeldhouwwerk van bekende kunstenaars – die hier voortreffelijk tentoongesteld waren en waartussen men rustig genietend allerlei indrukken kon verwerken of persoonlijke gesprekken kon voeren.

De zondag begon met de officiële ontvangst door de burgemeester van Antwerpen, de heer L. Craeybeckx, op het mooie oude stadhuis. Na een kort woord van dr. Cuypers sprak de burgemeester in zeer humanistische zin het congres toe. Hij sprak zijn verontrusting uit over het grote gebrek aan belangstelling in politieke vraagstukken. Verkiezingsvergaderingen slagen slechts indien men er een cabaret-avond van maakt met een zeer voorzichtig en niet te lang praatje er tussen door. Daarom vond de burgemeester het zo belangrijk dat ook de humanistische beweging tracht de persoonlijke verantwoordelijkheid te wekken en tot grotere ont-plooiing te brengen. Dr. J. P. van Praag sprak de burgemeester vervolgens als voorzitter van de IHEU toe en na een dronk van het gemeentebestuur van Antwerpen leidde de burgemeester ons zelf rond in het mooie stadhuis met zijn vele historische herinneringen.

Tot slot vond 's middags het feestmaal plaats. Hier was wel het kader van het Belgische H.V. bijeen. Op zeer hartelijke wijze werd het echtpaar Cuypers in de bloemetjes gezet voor het vele dat het H.V. aan hen te danken had. Maar ook de secretaresse en penningmeester kregen warme dank voor de grote hoeveelheid werk die de voorbereiding van het congres hen had gekost. En terecht – dit weekend was voortreffelijk georganiseerd en alles verliep geruisloos. – Aan het slot gaf Van Praag als „oudere broer” nog enkele wijze lessen. Wil het Belgische H.V. zich in de toekomst nu verder gaan ontplooien dan zal men over moeten gaan tot het aanstellen van een enkele beroepskracht en dan zullen de leden persoonlijk geldelijke offers moeten brengen. Dan eerst krijgt men ook meer mogelijkheden om gecentraliseerd te werken. Bij de besprekingen in de werkgemeenschap Praktisch Humanisme werd ook sterk de behoefte gevoeld aan een centraal orgaan om gemeenschappelijk een werkmethode samen te stellen, een kader te scheppen die eventuele consultants kunnen zoeken en begeleiden.

Met veel improvisatie heeft het Belgische H.V. behoorlijke resultaten bereikt en beschikt het over een aantal enthousiaste mannen en vrouwen die dit werk dragen. En daarom wensen we hen het allerbeste in de volgende tien jaar.

A. Treurniet-Wiersma

Mens en Wereld

verschijnt om de veertien dagen

Hoofdredacteur: P. W. van der Vliet

Redactieraad: Mr. H. Singer-Dekker, dr. H. Bongers, prof. dr. J. C. Brandt-Corstius, R. de la Rie, mr. dr. H. J. Roethof, H. A. Scheltes, J. van Straten

Redactiesecretaris:

H. P. Danz, Schieweg 87c, Rotterdam 4, telefoon 80641

Administratie, abonnementen en advertenties:

Oudegracht 152, Utrecht, telefoon 10163; postgiro 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht

Advertentietarieven op aanvraag
Kleine advertenties f 0,20 per woord

Abonnementsprijs voor leden van humanistische organisaties f 5,— per jaar, voor niet-leden f 7,50, buitenland f 8,—; losse nummers f 0,30.

Op weg naar geestelijke rijpheid (1)

Prae-advies voor het derde congres van de IHEU te Oslo

„Veelal wordt gezegd dat geestelijke rijpheid kan worden gedefinieerd als het passende antwoord op de uitdaging van onze tijd. Maar wat moet dan worden verstaan onder geestelijke rijpheid? Wat zijn de kenmerken van de volwassen persoonlijkheid en in welk verband staan deze met klasse, opvoeding, beroep, cultuur en sociale verhoudingen? Welke zijn de emotionele en de culturele voorwaarden die de ontwikkeling van de gerijpte persoonlijkheid begunstigen voor de geestelijke rijpheid der burgers? Wat kan er gedaan worden in het persoonlijke vlak (opvoeding, gezinsleven, menselijke verhoudingen) om de geestelijke rijpheid van het individu te bevorderen, en een rijp burgerschap? In hoeverre beïnvloeden vraagstukken zoals rassendiscriminatie en het ontwaken van Aziatische en Afrikaanse volkeren het streven naar persoonlijke ontplooiing en het niveau van de geestelijke rijpheid van de mens?

Indien een humanistische beweging niet slechts bestaat omwille van de bezinning op leven en wereld en de verdediging van het ethisch humanisme, hoe kan zij dan bijdragen tot het bereiken van volwassenheid in een onvolwassen wereld? Wat omvat deze taak voor wat betreft de inhoud van de ideeën, de opbouw van de organisatie en de aard van activiteiten?”

Uitgangspunten:

1. „Rijpheid is alles!” Deze woorden van Shakespeare vatten het wezenlijke streven van het humanisme samen.

Aangezien er geen bovennatuurlijke orde is, heeft de humanist geen reden om zich aangetrokken te voelen tot de Christelijke belofte van Verlossing, of het Hindoe-ideaal van de mukti (bevrijding van de kringloop der wedergeboorte). Evenmin kan hij de Marxistische metafysica van het historisch determinisme aanvaarden, aangezien de geschiedenis niet slechts één dimensie heeft en omdat een te sterke nadruk op de historie onherroepelijk leidt tot de opoffering van 't concrete menselijk individu op het altaar van een vergoddelijkt collectivisme. In tegenstelling tot al deze denkrichtingen blijft de humanist van mening, dat de verwerkelijking van ieder individu in de rijping van zijn persoonlijkheid ligt, dat dit de verwerkelijking van zijn menselijk wezen inhoudt, en dat deze verwerkelijking afhangt van zijn eigen pogingen en van de gezamenlijke pogingen van zijn medemensen en niet van „genade” of voorbeschikking, noch van de dialectiek van de geschiedenis.

Geestelijke rijpheid dus, is het hoogste doel van de humanist, van zichzelf en van het gehele menselijke ras. Maar wat is geestelijke rijpheid?

2. Reeds eerder hebben we gezegd dat dit het besef is van ieder individu van zijn menselijk essentie. Dat wat de mens onderscheidt ligt in zijn weigering om het gegeven of bestaande aan te nemen als absoluut en onveranderlijk: hij is uniek in zijn verlangen en geschiktheid

om het stempel van zijn eigen ik te drukken op zijn omstandigheden en in wat Pico della Mirandola noemde: „De tot zijn beschikking staande bijna onbegrensde macht tot zelfomvorming.”

Dit is de bron van z'n vrijheid en ontplooiing; dit maakt hem tot het scheppende dier. De mens heeft talen, wetten en instellingen gecreëerd; hij heeft lettertekens, technieken en instrumenten uitgevonden, zijn waarnemingen zijn zinvol georganiseerd onder wetenschappelijke discipline, zijn gevoelservaringen hebben veelzeggende uitingen gekregen in de verschillende takken van kunst; zijn aspiraties voor een rijker leven zijn belichaamd in idealen en waarden. Dit zijn de verschillende (diverse) uitdrukkingen van het menselijk wezen. 's Mensen geestelijke rijpheid kan men als maatstaf nemen met verwijzing naar de ontwikkeling van zijn kracht om tot een vrije en scheppende verhouding te komen met zichzelf, met andere menselijke wezens en met de wereld.

3. Het hierboven genoemde behoeft een nadere uiteenzetting. De mens wordt eeuwigdurend geconfronteerd met een drie-voudige uitdaging: door de natuur, of het natuurkundig heelal, dat onverschillig is tegenover z'n behoeften en gevoelens, door de maatschappij of individuele personen die zijn eigen voortbestaan en groei zouden bevorderen of tegengaan, en door de verwarrende veelheid van zijn eigen innerlijke verlangens en aspiraties.

De volbrenging hangt af van de geschiktheid van zijn antwoord op deze drievoudige uitdaging.

Hij moet de natuur-processen besturen, middelen en methoden uitvinden om de processen naar eigen behoeften uit te leggen en kennis vergaren om van deze kennis en ontdekkingen een nuttig geheel te maken.

Hij moet de maatschappij begrijpen en relaties aanknopen met andere personen, teneinde conflicten en spanningen te verminderen, en een maximale ontwikkeling voor allen te bevorderen. Tenslotte moet hij de verschillende instincten en levensprocessen in zichzelf onderkennen en in staat zijn die te leren beheersen, die zijn creatieve vermogens ongunstig beïnvloeden of de neiging hebben de ontwikkeling van zijn medemensen te verstoren, en diegene te versterken, die zijn zelfverwerkelijking en groei steunen en harmonische betrekkingen tot andere mensen bevorderen. Bij al deze pogingen moet hij bereid en in staat zijn van successen en mislukkingen van voorgangers en tijdgenoten te profiteren, die hij kritisch moet onderzoeken en waaruit hij zijn geestelijke uitrusting en leiding zal putten.

4. Geestelijke rijpheid komt door het met overtuiging afwegen van deze drievoudige uitdaging.

De voornaamste kenmerken van een volwassen persoonlijkheid (zij worden niet gegeven, maar moeten geleidelijk aan verkregen, versterkt en veredeld worden) schijnen te omvatten: Vermogens tot analyse en synthese, begrip van en respect voor andere mensen, en het vermogen om met hen te leven en te werken zonder afstand te doen van zijn eigen ik; tenslotte een dynamische, veerkrachtige en integere eenheid te zijn, die voor de wereld openstaat, waarin hij leeft en waaraan hij zijn schep-

pende krachten schenkt. Hij is vol zelfvertrouwen zonder dogmatisch en intolerant te zijn, efficiënt zonder overgevoelig te zijn voor de stemmingen en interesses van anderen; vasthoudend in het verdedigen van zijn rechten maar evenzeer scrupuleus in het vervullen van zijn plichten, diep bewust van de onvervangbaarheid van ieder individu en de humaniteit van alle mensen; niet minder bezorgd over de juistheid van de middelen, dan over de juistheid van de doeleinden, op de hoogte van de culturele erfenis, maar niet verwrongen onder het gewicht daarvan en in het bezit van een innerlijk evenwicht, welke zowel zijn praktisch idealisme als zijn scheppende verbeelding stimuleert.

door Sibnarayan Ray
(Bombay University)

5. Onnodig te zeggen, dat dit arche-typische kenmerken zijn. Mogelijk heeft niemand ooit dit alles in volledige mate bereikt. Maar zij duiden in de richting van de eigenlijke menselijke ontwikkeling. En terwijl het waar is dat geestelijk rijper worden tenslotte afhangt van ieders eigen pogen, zal het niettemin erkend worden dat deze pogingen merkbaar bevordert of ernstig gehinderd worden door zijn socio-cultureel milieu. Ter illustratie: een sociaal systeem, gebaseerd op een strenge caste-hiërarchie of een dictatoriaal politieke orde, of een economie welke de meerderheid naar een, onder het gemiddelde liggende levensstandaard toedrijft, of een traditie welke blind geloof boven het onderzoek stelt, zou een geestelijke rijpheid nauwelijks bevorderen.

Nog eens, een individuele ontplooiing is niet geheel los te maken van de positie of functie in de gemeenschap (speciaal daar waar de maatschappelijke mobiliteit laag is.) B.v. de aan routine gebonden bureaucraten, de eigenge-reide priesters, machtswellustige magnaten, de op kadaverdiscipline afgerichte soldaten, half-ontwikkelde industrie-arbeiders vervreemd van hun culturele erfenis, enz. Tenzij er andere krachtige factoren kunnen zijn om te voorkomen dat zij door hun beroep hun menselijkheid verliezen, zullen zulke mensen moeilijk de bovengenoemde trekken van geestelijke rijpheid ontwikkelen.

6. Daarom is het van het grootste belang voor de humanisten om de voorwaarden te onderzoeken welke persoonlijke ontplooiing bevorderen of belemmeren. Zo'n onderzoek, zelfs indien slechts ten dele succesvol, zou de basis verschaffen voor een groots streven, zowel in het persoonlijke leven als op organisatorisch niveau. Voor dit doel moeten wij al onze kennis, vergaard in de verschillende anthropologische richtingen, en de ervaringen van bewuste humanisten in alle delen van de wereld bundelen. Het derde IHEU-Congres zou de juiste gelegenheid zijn voor zulk een onderneming. De bijzonder korte en voorlopige formuleringen in dit pre-advies worden aangeboden als een soort beginpunt.

(slot volgt)

Lezingen voor de radio

3 Juni, 9.45 uur (VARA): H. G. Cannegieter: „Onze Banden”.

10 Juni, 9.45 uur (VARA): H. Jansen: „Pinkstervuur”.

17 Juni, 9.45 uur (VARA): P. D. van Roijen: „Al is mijn glaasje klein...”.

U kunt zich op de wekelijks verschijnende teksten van de lezingen abonneren door overschrijving van f 4,- per jaar op giro no. 58 t.n.v. de Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Voor leden van de luisterkring f 3,- per jaar. Losse nummers f 0,25.

Stijlmijmerij

Een oude franse ballade verhaalt ons van een rondtrekkende speelman, die na zijn aankomst in een grote stad zijn eenpotige orgeltje even rust gunt en een kijkje gaat nemen in het repetitielokaal van het wijdvermaarde plaatselijke orkest. De musici zijn stuk voor stuk meesters op hun instrument. De een is een beroemd violist, de ander een virtuoos klarinettist, de derde speelt voortreffelijk hobo, de vierde is een be-gaafd fluitist en zo maar voort. Maar in plaats van te spelen verdoen zij hun tijd in dat repetitielokaal met praten, praten over dirigen-ten, over componisten, over muziekwerken, over concertreizen. O, alles met veel kennis van za-ken, daar niet van, maar daar waren zij niet voor bij elkaar. Dat vond de speelman ook, die zo graag nu eens echte muzikanten aan het werk had willen zien en zich bij voorbaat had verheugd over de schone klanken, die hij on-getwijfeld te horen zou krijgen. Hij zat zich te verbijten en toen hij na een paar uur wachten nog geen noot muziek had gehoord werd hij zo razend, dat hij zijn mes trok en het hele stel-letje praters dood stak.

Toen hij klaar was met dit karwei sprong er van achter de piano een meisje te voorschijn, dat hem om de hals vloog met de uitroep: „Net goed, hadden ze maar moeten spelen!”

Ze trekken nu samen verder, hij draaiend aan de slinger van zijn orgeltje, zij zingend en dan-send op de klanken van zijn muziek. Ze trouwen en krijgen kinderen. En hoe kan het anders met zulke muziekminnende ouders: de eerste werd een beroemd violist, de tweede een virtuoos kla-rinettist, de derde..... enfin, er volgde nog een heel rijtje uiterst bekwame muzikanten, maar spelen? O nee, het was weer praten over dit, pra-ten over dat, praten, praten.....

Of de orgelman toen ook de hand aan zijn eigen kroost sloeg vermeldt het lied niet, maar

Scène uit Westside Story

dat hij diep teleurgesteld was laat zich begrij-pen.

Aan dit lied moest ik onwillekeurig denken bij het zien van de film „Westside Story”. Ook hier een jeugd die niet speelde, ook hier het einde met doden. Toch konden deze jonge men-sen wel spelen, dat bewees het „rollenspel” dat ze spontaan improviseerden en dat zij maakten tot een felle satire op de politie, het gerecht, de sociale werkster. Maar overheersend was het lanterfant, pesten, vechten. Te hunner verde-diging kan worden aangevoerd dat er aanleidin-gen te over waren voor deze negatieve houding: het ontbreken van een thuis, gebrek aan begrip bij de ouderen, een vijandige maatschappij, ras-senvooroordeel en klassenhaat.

Allemaal argumenten die voor de muzikan-ten uit de franse ballade niet golden. Enne... die voor ons leden van het H.V. evenmin gelden! En toch spelen ook wij niet! Praten, ja, dat doen we en goed ook. Onze sprekers hebben er voor gezorgd en zorgen er nog dagelijks voor dat ons woord wordt gehoord. En het geschreven woord, daar weten we ook best raad mee.

Welnu, ons gesproken en geschreven woord heeft ons een plaats bezorgd in de maatschap-pij. Men houdt rekening met ons, wij worden geraadpleegd, er wordt geluisterd naar het woord van de humanist, er wordt over maar ook met ons gesproken, kortom: we horen er bij! Waar-bij? Bij de nederlandse praters of bij de ne-derlandse gemeenschap?

Met andere woorden, wordt het zoetjesaan geen tijd dat we, met handhaving van ons ge-schreven en gesproken woord, ook eens aan-dacht gaan besteden aan andere uitingsmogelijk-heden? We eisen onze plaats op in de samenle-ving, in de gemeenschap. Best. Maar toch niet alleen om te praten? Het H.V. is toch niet uit-sluitend een gespreksgroep?

Of moet het nu zover komen dat de niet-ge-organiseerde buitenkerkelijken ons toeschreeu-wen: „Jullie met je eeuwige gepraat! Wáárom spelen jullie niet!”

Moeten er eerst doden vallen?

Styliet

EGO - maandblad van en voor jongeren, uitgave Humanistisch Thuisfront

„Wie zich erdoor geschokt voelt mag het zeggen”, nodigt de redactie uit.

Nou nee, geschokt zijn we niet. Mis-schien jammer, maar van een blad van en voor jongeren in deze tijd, kan men van alles verwachten. Het kan experi-menteel zijn, d.w.z. er is een hang naar vrijheid om zelf te ontwerpen. Wie wil dat beletten? Waarom?

Hoewel het EGO (IK) juist positiever inhoud heeft dan egoïstisch, mag het bij ons ouderen geen wrevel wekken wan-neer de redactie deze begrippen zo uit-dagend dooreen husselt. Zelfs wanneer zij er voor past een buiging te maken voor het humanisme. Echt egoïstisch!

Jawel! Maar dan voorzichtig zijn met die uitspraken over verantwoordelijkheid en plichten...

En wat Remco Campert's boek be-treft: dat bed van het zestienjarige meis-je Panda, waarin ze een marathon van zesendertig uur met een Algerijn door-staat..., dit thema is alweer op zijn retour. Kijk maar in het lijstje van „P.S.” (Pa-rool), het staat als UIT genoteerd. Enfin, 't is maar een opmerking.

De opmaak van EGO maakt ons be-paald jaloers. Laat dat een voorbeeld zijn voor de tegenvoeters van deze egoï-s-ten, de altruïsten die zich alléén zorgen maken over de make-up van de mede-mens.

Dankdienst voor Courtaulds

De directie van Courtaulds heeft zich donderdagavond ter kerke begeven om te danken voor de overwinning in de strijd tegen de fusie met de Imperial Chemical Industries. Met de directie trokken bedrijfsleiders, steno-typistes, het kan-tinepersoneel, chauffeurs en liftbediendes naar de kerk.

In een van de vreemdste diensten, die de oude kerk van St. Vedast ooit beleefd heeft, zon-gen de hoog- en laaggeplaatsten van Courtaulds lofpsalmen en bogen zij het hoofd uit dankbaar-heid voor het feit, dat hun onderneming nog on-affankelijk was.

In het begin van deze week, na de langste fu-siestrijd uit het Britse bedrijfsleven, heeft de I.C.I. haar plannen om Courtaulds op te slok-ken moeten laten varen.

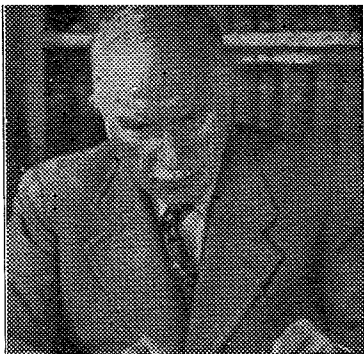
Om te danken voor deze zege begaven 150 personeelsleden van het hoofdkantoor te Londen zich naar de St. Vedast, de kerk van Christopher Wren, die in het hartje van Londen temidden van de grote moderne kantoorgebouwen staat.

De president-commissaris, sir John Hanbury-Williams, stond in de voorste bank en zong de psalm: „Praise my soul the king of heaven, to his feet thy tribute I bring...” en daarna zong hij: „Now thank we all our God, with heart and hands and voices.”

Het Te Deum werd gezongen en vervolgens was er een preek, waarin de parochiegeestelijke, canon Bernard Mortlock, sprak over „bevrijding van angst”. Perschef Miles Pitts-Tucker las een gedeelte van de brief van Paulus aan de Corin-thiërs voor. En toen de dienst ten einde was werden de klokken van St. Vedast voor de gele-genheid geluid.

(Haarlems Dagblad)





Jung, psycholoog van het „collectief onbewuste”

Uit talrijke geschriften is het levenswerk van Carl Gustav Jung (1875-1961) ons bekend geworden. Zijn werk is van fundamentele betekenis geweest voor de ontwikkeling, die de medische psychologie en de psychiatrie de laatste vijftien jaar hebben doorgemaakt. Met Freud en Adler behoort Jung tot de grondleggers van de zogenaamde „diepte-psychologie”. Niettemin is hij er bepaald niet op uit geweest een afgerond denksysteem te ontwerpen. Hij was daarvoor te zeer tegenstander van de dogmatiek en warm voorstander van de individuele ervaringen en het individuele onderzoek. Ondanks zichzelf maakte hij echter vanaf 1913 „school”. In dat jaar kwam het tot een breuk met de streng psycho-analytisch georiënteerde werkers en denkers. Jung's werk staat sindsdien bekend als de analytische psychologie, ook wel complex-psychologie genoemd.

Het kan niet de bedoeling zijn van een kort artikel een handleiding of zelfs maar een inleiding te verstrekken tot het begrijpen van deze analytische psychologie.

Evenmin zal het gaan om een stellingname voor of tegen deze denkrichting. Hier wordt slechts bedoeld een aantal visies aan te duiden, die de psychologische mensbeschouwing van Jung een filosofisch karakter geven. Jungs theorieën ontwikkelden zich gaandeweg uit de ervaringen die hij opdeed in het contact met normale maar ook neurotisch- en psychotisch gestoorde mensen. Hij heeft zelf zijn theorieën omschreven als: „suggesties en pogingen tot een nieuwe formulering van wetenschappelijke ervaring met mensen.”

Deze ervaring is niet in een eenvoudige formule aan te geven. Immers het zoeken naar precisering berooft de geestelijke ervaring van veel dat haar natuurlijkerwijs toebehoort.

Een van de belangrijkste grondslagen van de analytische psychologie is de erkenning van het bestaan van een psychische werkelijkheid. De realiteit van de psyche is gelijkwaardig te achten aan de fysieke realiteit; zij heeft een eigen structuur en gehoorzaamt aan haar eigen wetten. „Al onze kennis” zegt Jung „is geconditioneerd door de psyche, omdat deze het enige directe is en in hoogste graad de werkelijkheid aangeeft.”

Jung die aan de innerlijke psychische processen een even grote waarde toekent als aan de uiterlijke, of aan omgevingsfactoren gebonden uitingvormen, trekt scherp van leer tegen degenen die de psychische manifestaties denigrerend plegen aan te duiden als „enkel subjectief” of „niets anders dan verbeelding”.

Zelfregulering

Een andere hoeksteen van Jungs conceptie is de visie van de psyche als dynamisch, zelf-regulerend beginsel, welke tot uiting komt in een bipolair systeem van strevingen. In het spanningsveld van deze twee polen, „de tegengestelden”, verkeert de algemene, immanente, psychische energie, de libido, in voortdurende beweging. De libido manifesteert zich duidelijker, naarmate het spanningsveld tussen de tegengestelden groter is.

Voor Jung is de regulatorische functie van de tegengestelden inhaerent aan de menselijke wezensgeaardheid en essentieel voor haar psychische functionering. Vroeg of laat gaat alles over in het tegengestelde, omdat bij het bereiken van het ene uiterste, de libido overvloeit in het andere extreme. Zowel regressie als progressie staan dan ook in dienst van de regulatie. Daarbij heeft „progressie” te maken met de adaptatie (aanpassing) aan de omgeving, terwijl „regressie” een restoratieve fase aangeeft, waarin die aanpassing aan de innerlijke behoeften zich voltrekt.

Op analoge wijze heeft Jung in verschillende werken gewezen op de onderlinge verhouding

tussen de mannelijke en de vrouwelijke instantia (aanleg) in de menselijke persoonlijkheidsstructuur. Een overdreven accentueren van het mannelijke (animus) respectievelijk vrouwelijke (anima) principe in de persoonlijkheid, remt de ontwikkeling van de tegenpool, welke zich tenslotte enkel nog uiten kan in primitieve of verwrongen vorm. Het is deze accentuering, welke ondanks de bisexuele structuur van het menselijke gevoelsleven, het mannelijke respectievelijk vrouwelijke sexegevoel tot uitdrukking brengt. Hier vindt het denken van Jung min of meer aansluiting aan de oude Chinese wijsbegeerte, die in het Yang-Yin-principe een naar harmonie strevende tegenstelling onderkent. Ook denken en gevoelen worden door Jung als tegenhangers gezien, voor wat betreft hun betekenis voor de persoonlijkheid. Bij het uitgesproken denktipe zal vooral het gevoelsleven op de achtergrond zijn geraakt en daardoor in zijn natuurlijke ontwikkelingsgang gestoord; een toestand van verdrukking van het denken doet zich voor, wanneer sprake is van een uitgesproken gevoelstype.

Jungs benadering van het begrip compensatie geschiedt op overeenkomstige wijze. In dit verband zijn de begrippen extraverte en introverte (naar buiten en naar binnen gerichte) geesteshouding van belang. De ene geesteshouding die in ontwikkeling achterbleef bij de andere, compenseert dit door zich te handhaven op een primitiever niveau en met gebruikmaking van eenvoudiger vormgevingen.

Geestelijke rijping

Centraal in de psychologie, of zo u wilt filosofie, van Jung staat de uitbreiding die hij gaf aan het onbewuste geestesleven zoals dit door Freud werd aangegeven. Alvorens daarop in te gaan dient te worden gewezen op het verschil tussen persoonlijkheid hebben en persoonlijkheid zijn.

Ieder mens heeft een eigen persoonlijkheid die individueel is en verschillend van iedere andere. Een persoonlijkheid *zijn* houdt echter in, dat de persoonlijkheid die men heeft tot geestelijke rijpheid is gekomen, dat wil zeggen het heeft gebracht tot algehele ontvouwing en hoogste verwerkelijking van de aangeboren aanleg. Hier is sprake van een individualiseringsproces, dat volgens Jung ongeveer als een spiraal zou verlopen. Op deze weg is de ontmoeting tussen de „persona” en diens „schaduw” onvermijdelijk. De persoonlijkheid in statu nascendi (in wording) zal moeten leren leven met dit vaak beangstigende aspect van het Zelf. Een tot harmonie gerijpte totaliteit van menszijn is slechts denkbaar door actieve onderkenning en assimilering van de tegengestelden in het Eigen-Zelf.

Collectief-onbewuste

De individuele mens schiet als het ware op uit de collectiviteit der mensheid en is als zodanig

de individuele drager van de sporen van een soort ondergronds mycelium (zwamvlok), welke zijn oorsprong is en die als voedende bron fungeert voor zijn zichtbare uitingvormen. De ontwikkelingsgang van ongeweten status naar bewuste verworvenheid staat in onverbrekkelijk verband met deze „oermoeder”.

Aan dit supra-individuele gebied van geesteswerkzaamheid ver beneden de bewustzijnsfeer gelegen, gaf Jung de naam „collectief onbewuste”. Het onbewuste geestesleven omvat volgens deze denktrant méér dan de onbewuste individuele geestesinhouden, welke Jung het persoonlijk onbewuste noemde. Ook de collectieve, archetypische ordeningsvormen behoren tot haar domein. Deze ordeningsvormen openbaren zich in dromen, mythen en legenden, archaische (verouderde) uitdrukkingvormen van menselijk zijn. In het feit, dat zij bij de meest uiteenlopende volkeren een merkwaardige overeenkomst vertonen, ziet Jung het bewijs voor het bestaan van een „Kollektiv-Psyche”, verankerd in de geestesgesteldheid van elke menselijke persoonlijkheid, maar supra-individueel naar de vorm en inhoud. Het is het geestesleven van de niet bewuste, deels nog ongevormde mens, de matrix van het bewuste, waarin de kiemen zijn gelegen voor nieuwe belevingsmogelijkheden. Echter, ook de bewust geworden mens is onmachtig al zijn disposities te verwerkelijken. Met deze stelling wordt dan ook een grens gesteld aan het menselijke kenvermogen. Archetypisch noemt Jung de noodzaak van leven te ervaren en te begrijpen op een wijze geconditioneerd door de geschiedenis der mensheid. Daarbij zijn de archetypen bevattingsvormen van vóór het bewuste zijn. In deze betekenis zou van pre-existent kunnen worden gesproken. Archetypen zelf zijn krachtens de definitie onbewust en blijven als zodanig hypothetisch (verondersteld). „Ons denken kan geen greep doen naar de archetypen”, aldus Jung „omdat zij niet door het denken zijn uitgevonden.”

In het bovenstaande werd voornamelijk aandacht geschonken aan de psychologie van het onbewuste zoals Jung die uitwerkte. Zijn psychologie van het bewuste is neergelegd in zijn „Psychologische Typen”. Daarover kan in dit bestek slechts worden opgemerkt, dat de onderscheiding tussen het introverte en het extraverte type betrekking heeft op habituele (ingewortelde) zijns- en gedragvormen. De extraverte houding is gekenmerkt door het naar buiten vloeien van de libido, als primaire reactie op de interacties van mensen en gebeurtenissen, terwijl bij het introverte type de libido naar binnen vloeit en zich primair concentreert op subjectieve factoren.

Dromen

Nóg een enkele opmerking over Jungs standpunt t.a.v. de problematiek van de droom.

Dromen zijn geestesprodukten die ontstaan tijdens toestanden van ver-reikende bewustzijnsinzinkingen, waarbij gedachtenbeelden op de voorgrond treden. Freud onderkende in de droominhoud de gefantaseerde verwerkelijking van onbevredigd gebleven, voornamelijk seksuele, wensen en begeerten. Jung gaf een uitbreiding aan de seksuele beeldspraak der droombeelden, door te wijzen op de prospectieve tendentie van de droom voor de oplossing van de levens- en zijnsproblematiek in de uitgebreidste zin van het woord. De zogenaamde oerbeelden waarvan de droom zich bedient, waren eveneens de oriëntatiepunten voor de denk- en uitdrukkingsvormen van de primitieve mensheid. Hierdoor krijgt de droom betekenis als autoregulatorische (zelfregulende) functie bij een streven naar herstel van een verbroken evenwicht, naast haar analytische betekenis van een driftmatige wensvervulling.

S. H. Robles, arts

IK denk er ZO over

Het vurrukkuluke „ego”

„Ego” is het Maandblad voor Jongeren, uitgegeven door het Humanistisch Thuisfront, Lothariuslaan 70. Abonnement 4 of 6 gulden per jaar; voor alle militairen gratis.

Het woord vooraf van de redactie („Eerlijk egoïstisch”) vraagt ons, de titel van dit tijdschrift tegelijkertijd als een leuze te zien. „Ego noemen wij ons blad. Ego-isten zullen we ons zelf kunnen noemen en wij zullen ons daar niet voor schamen.” Ook alle vroegere generaties zijn egoïsten geweest maar zij hebben dat „steeds met een valse vlag weten te bedekken.” Wat dus eeuwenlang mogelijk geweest is n.l. zijn snood eigenbelang met de vlag „voor het vaderland, voor de partij, voor de mensheid” te bedekken, dat moet nu afgelopen zijn.

Nu meen ik over de amour-propre en zijn verbijsterende verkleedingskunstjes al meer gehoord te hebben. En omdat het net weer de tijd is van onze vurrukkuluke eindexamens ligt „toevallig” voor me de Gymnasium-text Frans. Het gaat over de oude Romeinen, die er geen doekjes om wonden, dat het Egoïsme hun God was. „Leurs dieux étaient des protecteurs dont ils payaient les services.” En verder: „Do ut des – ik geef aan jou opdat jij aan mij geeft: dat is de cynische geloofsbelijdenis die men aan de façade van het Romeinse Pantheon had kunnen schrijven.” En ook Jesus, wie dit dan ook geweest mag zijn maar zeker geen nuchter-egoïstisch-utilitaristisch Romein – hij had een bij-

zondere voorliefde voor de recht-door-zee-zondaren en een afkeer voor wat Ibsen de steunpilaren der maatschappij noemde.

Maar hoe was het nu mogelijk, dat men nu eindelijk na eeuwen de zwendel van huichelachtig altruïsme doorzag? Dat deed de totale oorlog „die valse vlaggen verscheurde.” En in deze totale oorlog zijn „Wij, de jonge generatie van vandaag, groot geworden.” Wat een Mulo-filosofie! Ik heb ook eens behoord tot hetgeen bepaalde ideologen de „Frontgeneration” noemden, die in 1918 uit het stalende vuur der „Materialschlachten” thuis kwam. Het overgrote merendeel van deze Wij-jonge-generatie ging meteen weer aan ploeg en aanbeeld, naar school en kerk, kegelbaan en schuttersvereniging. Wie zijn nu eigenlijk de „Wij”? Niet de lezers, ook geen Twen, dat waren toen nog kleuters. Wie de „totale” oorlog werkelijk beleefd heeft, moet nu toch al tegen de veertig lopen. Maar waarom dan deze brallende Halbstarkenstijl met zijn penetrante – wat Nietzsche noemt – Kleine-Leute-Geruch? Een poging tot aanpappen? Maar in schoolkrantjes klinken zulke declamaties veel echter en onze Twen's plegen heel wat spijter, en superieurer te schrijven.

En waar wordt dit Eerlijke Egoïsme nu eens gerealiseerd? De oude leuzen hebben afgedaan, goed. Ook de ideeën van het humanisme laten „ons” koud, „omdat het vage frasen zijn.” Maar dan: „Wij zijn, parasiterend op anderen,

met de duim omhoog langs de weg, aan onze liftvakanties begonnen: naar België, naar Frankrijk, naar Scandinavië, naar Duitsland, tenslotte. Wij hebben genoten van prachtige vakanties en Europa is een vanzelfsprekendheid voor ons geworden.

De mens: dat ben ik zelf. Ego, ik, die moet zorgen, dat ik leven kan. Een gezond standpunt. Wie niet voor zich zelf zorgen kan, wordt een last voor een ander. Wie in leven blijven wil, moet werken. Gewoon doen wat je wordt voorgezet, wat je wordt opgedragen.” En dit tot in den treure herhaald: „Ego zonder blikken en blozen. Wie zich er door geschokt voelt, mag het zeggen. Ego-isten recht-aan, recht-toe, zonder frase...”

Geschokt? Geschokt heeft me alleen de pre-tentieuze, verwarde en lompe aanbieding van dit tijdschrift. Ik ben er bepaald niet in geïnteresseerd dat het Humanistisch Thuisfront voor een blamage bewaard wordt. Maar dan toch om wezenlijker zaken.

Ik vrees ook dat een opstel als dat van Johan van Nieuwenhuizen over het „Leven is vurrukkuluk” van Remco Campert als een aanvulling op de vage inleiding zal worden beschouwd. Het boek van Campert ken ik niet. Iets anders is deze bespreking, die een reeks van sterke verhalen uit het boek licht – o.m. van Panda, die met haar 16 jaren het weten kan, hoe vurrukkuluk het leven is, waar zoveel mannen op haar zitten te wachten, die ook nog betalen ook! „Geld is het allerbelangrijkste op de wereld. Geld en lichaaamlijke liefde. Ik ben blij dat ze bestaan.” Men voelt, hoe heerlijk Nieuwenhuizen het vinden zou als „oudere lezers” zich aan dit boek zouden ergeren of „met stijgende verbazing zitten te wimperknippen.” Waarom zouden ze, als het boek goed is; min of meer gevaarlijke liaisons zijn niet pas sedert deze generatie een voorwerp van romanschrijvers geweest. Iets anders is het wanneer Nieuwenhuizen doorgaat met: „De jongeren zullen zich zelf herkennen, of groen worden van jaloersheid om de vrijheden die Camperts figuren – hun eigen leeftijdsgenoten! – zich permitteren.” Dit is geen artistieke uitbeelding van een misschien gedurfd gegeven, maar een onverbloemde Aufforderung zum „Tanz”. Dit is niet alleen onverantwoord, het is ook onwaarachtig. N. meent dit niet in ernst, niemand van de redactie. Het is alleen branie, „literatuur”.

Niet onvermeld blijve een inleidinkje van H. Lips, het hoofd van de geestelijke verzorging van het Humanistisch Thuisfront. Ik heb zelden een zucht zo intelligent onder woorden zien brengen dan met dit stuk. *Hein Herbers*

Een humanistische duit?

De redactie van Mens en Wereld heeft gemeend enkele woorden te moeten wijden aan het zilveren huwelijksfeest van de koningin en de prins. Op zich zelf acht ik dit niet misplaatst, maar naar mijn mening was de duit, die zij in het zakje deed niet een duidelijk humanistische.

In genoemd stukje is sprake van een overtuigende demonstratie van de aanhankelijkheid, waarin ons volk zich met ons Oranjehuis verbonden voelt. Dat Oranjehuis is een historisch geladen begrip. De aanhankelijkheid ten opzichte van de Oranjevorsten is zeker niet altijd even groot geweest. Men hoeft het eerste het beste Vaderlandse Geschiedenisboekje maar op te slaan om tot de ontdekking te komen, dat de rol der Oranjes niet altijd bewonderenswaardig is geweest en de ontwikkeling van land en volk niet steeds ten goede is gekomen. Als er dan ook van een door een groot deel van het volk gedemonstreerde aanhankelijkheid sprake is geweest, dan gold die niet het Oranjehuis, maar de persoon van de huidige koningin en de prins.

Die aanhankelijkheid is overigens voor een belangrijk deel het produkt van een zeer systematische massa-beïnvloeding door alle organen der publiciteit. De hang naar het sprookje doet alles aanvaarden en plaatst bij voorbaat iedere kleinigheid al in een sfeer, die het nuchtere leven van de gewone man te boven gaat.

Humanisten gaan er prat op, dat ze kritisch in het leven staan. Dat wil niet zeggen, dat ze bij alle gebeurtenissen aan de kant staan om te constateren, dat er weer eens niets van deugt, maar wel, dat ze een eigen oordeelsvorming nastreven. Vooral bij het losbarsten van massa-uitingen zijn ze op hun hoede.

Belangrijke mannen en vrouwen worden geëerd om hun persoonlijke kwaliteiten. Meent men, dat n.a.v. het 25-jarig huwelijksfeest een beschouwing in M. en W. op zijn plaats is, mij best. Maar dan verwisstele men niet de persoon met „het huis”. „Het huis” hoort*, m.i. te veel tot de sprookjessfeer en is te veel geladen met een zekere collectieve heiligheid. Bovendien zou het dan geen kwaad kunnen, de humbug, die door de pers is opgevoerd op niet mis te verstane wijze aan de kaak te stellen. Er zijn gelukkig ook journalisten, die het te gortig is geworden. In het Handelsblad o.a. uitte een van hen zich aldus: „Het is het soort schrijven, waarbij de auteur, na zijn pen in de inkt te hebben gedoopt, plat op de grond gaat liggen ten einde het Hoge Gebeuren om hem heen als een worm te kunnen observeren”.

De redactie van M. en W. heeft haar stukje sober gehouden. Maar naar mijn mening ont-kwam het in al z'n soberheid niet aan de Oranje-mystiek. En die in stand te houden ligt m.i. niet op onze weg. *P. J. Beeker*

* Voorzover het als contemporain begrip gebruikt wordt.

(Inzender heeft meer uit het stukje gelezen dan wij ermee bedoelden door het begrip Oranjehuis in historische zin op te vatten waar wij met het neerschrijven van dat woord eenvoudig aan het koninklijk gezin dachten. Evenmin zijn wij ons van mystieke (neven)bedoelingen bewust geweest die ons ertoe zouden hebben kunnen brengen dit zilveren huwelijksfeest tot dē sfeer van het sprookje te herleiden. Red.)

Diploma sectarisme

Een nieuwe term „diploma-sectarisme” werd gelanceerd door prof. dr. D. A. de Groot, hoogleraar in de psychologie aan de universiteit van Amsterdam, die het nieuwe leerjaar van het Nutseminarie voor Pedagogiek opende met een rede over „Opvoeding tot democratie”. Hij hield de Nederlandse onderwijsmensen om hun zelfvoldaanheid het beste onderwijs te hebben, hun conservatisme, waardoor aan geen enkel vak getornd mag worden en hun wereldvreemde instelling. Het onderwijs blijft in het verleden steken en als men de leerlingen spreekt (zo zei hij) waant men zich in een vorige eeuw, waarin zij ook met hun geschiedenis-onderwijs vaak zijn blijven steken. Als bewijs voor de overdreven eerbied voor de diploma's haalde hij het bestaan aan van een reis- en kampeerclub voor kinderen van academisch gevormden. Wat wil prof. de Groot dan wel? Opvoeding of democratie, bewuste opvoeding tot maatschappelijk besef. Als voorbeeld haalde hij het Amerikaanse onderwijs aan, dat zich opvoeding tot goed burgerschap ten doel stelt.

Zeddam-Montferland

Pension „Wijde Blick”. Heerlijk rustig gelegen tussen korenvelden. Dicht bij de prachtige bossen. Uitstekende verzorging. Nog enkele kamers vrij van 30/6-14/7 en na 18/8. Bij weekverbl. f 8,- p.p.d. Telefoon 08345-493.

Leraar, alleenstaand, wonend in mooie omgeving midden des lands, zoekt per 1 sept. **inwonend huisgenote** die zijn huishouding wil behartigen. Brieven onder no. juni 1 a/h bureau v/d blad.

Gelegheidsaanbieding: **6 kg Oranjbloesem-honing voor f 22,50**, incl. emmertje en franco huis. Atze Dijkstra, Imker, Oud-Appelscha (Fr.).

THE HUMANIST HIMSELF

Gebundeld onder deze titel is verschenen een aantal interessante artikelen, geschreven door de secretaris van de IHEU, mr. H. J. Blackham. Deze brochure is tegen de prijs van f 1,- verkrijgbaar bij IHEU, Oudegracht 152 - Utrecht. Giro 304960.



In uw hart

verkiest U eigenlijk crematie?

Maar U zoudt er eerst iets meer van willen weten!

Vraagt dan vrijblijvend inlichtingen aan de
VERENIGING VOOR FACULTATIEVE CREMATIE
Riouwstraat 186 — 's-Gravenhage
Tel. (070) 55 47 97

Ook de buitenkerkelijke leden van de
Partij van de Arbeid hebben een
organisatorisch centrum nodig

DE HUMANISTISCHE WERKGEMEENSCHAP is dit centrum!

Het orgaan van de H.W.G. is het maandblad

„VERNIEUWING”

onder redactie van Karel Timmerman

Abonnementsprijs f 1,75 per jaar

Een proefnummer wordt U gaarne
toegezonden door het Secretariaat
Haagweg 210 - Leiden



Humanistische Stichting Socrates

Oudegracht 152, Utrecht

de zomerschool

van de humanistische stichting „Socrates” wordt dit jaar gehouden op 20, 21 en 22 juli te Austerlitz bij Zeist.
Dit jaar zal onze zomerschool gehouden worden van vrijdag 20 juli, 's middags 16 uur tot zondag 22 juli, 's middags 17 uur.
Onder leiding van drs. J. H. P. Colpa worden verschillende aspecten behandeld over het onderwerp

MENSBESCHOUWING

Sprekers: vrijdag Prof. dr. T. T. ten Have „De mensbeschouwing in de psychologie”
zaterdag Dr. Kwee Swan Liat „De mens in het Oosters denken”
zondag Drs. J. H. P. Colpa „Humanistische mensbeschouwing”

Verdere mededelingen:

De huishoudelijke leiding zal dit jaar in handen zijn van Mevrouw M. J. Waasdorp.
De zomerschool wordt gehouden in het conferentiecentrum „Woudschoten”, Woudenbergseweg 54, Austerlitz, post Zeist.
De kosten bedragen met volledig pension f 42,-, met alleen koffie en thee f 16,-.

Zij, die een aanmeldingsformulier willen ontvangen, kunnen deze aanvragen bij het secretariaat van de stichting „Socrates”, Oudegracht 152, Utrecht.

zeilkamp 1962 - langweer (fr.)

Na het geslaagd zeilkamp in 1961 wordt in 1962 opnieuw een familie-zeilkamp gehouden en wel van 4 t/m 18 augustus. Prijs f 65,- per week (alles inbegrepen). Opgave zo spoedig mogelijk aan dhr. M. Plettenberg, Saffierstraat 76-I, Amsterdam-Z.

Woord van de Week (Radio-lezingen van het Hum. Verb.)

Het aantal abonnees bedraagt thans ruim

5000

De abonnementsprijs is f 4,- per jaar.

Maar voor hen die nu abonnee willen worden openen we de mogelijkheid om alle nog in het tweede kwartaal 1962 verschijnende nummers gratis te ontvangen.

U dient dan f 2,05 over te schrijven op postrekening no. 58 t.n.v. de Hum. Luisterkring te Utrecht met als omschrijving: Nieuw abonnee 1962.

Na ontvangst krijgt u alle verschijnende nummers regelmatig toegezonden.

MENS EN KOSMOS

Gewijd aan de studie van godsdienst, wijsbegeerte en wetenschap met hun grensgebieden, onder redactie van J. M. Hondius, Dr. H. Groot, Mr. N. Kluwer, P. Krug en Dr. D. H. Prins. Abonnementsprijs f 15,- per jaar (6 nummers). Losse nummers f 2,50.

Vraagt toezending gratis proefnummer en catalogus van uitgaven op geestelijk gebied bij de uitgever N. KLUWER - DEVENTER.

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

Humanistische Correspondentiekring voor **huwelijkscontacten** opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht, gaarne 24 ct aan postzegels insluiten.